

Specyfika pracy w szkołach z obszarów wiejskich - potrzeby i zakres wspomagania

Mgr Julia Miśkowicz

**Szkoła Podstawowa im. Świętej Elżbiety Węgierskiej w
Trybszu**



Specyfika pracy w szkołach z obszarów wiejskich- potrzeby i zakres wspomagania

Szkoła na wsi jest najczęściej tak zwaną małą szkołą. Oznacza to, że w szkole niejednokrotnie uczy się mniej niż 100 uczniów, zdecydowana większość placówek to te z liczbą dzieci do 70. Często też mówi się, że "mała szkoła", jest gorsza pod względem jakości kształcenia, niższych kwalifikacji kadry pedagogicznej, uboższego wyposażenia.



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Specyfika pracy w szkołach z obszarów wiejskich- potrzeby i zakres wspomagania

Szkoła wiejska jest placówką zazwyczaj małą. Sprawia kłopoty władzom samorządowym z powodu wysokich kosztów kształcenia, czy też z powodu utrzymania budynku w dobrym stanie.



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Specyfika pracy w szkołach z obszarów wiejskich- potrzeby i zakres wspomagania

- Słabe strony małej szkoły:
- Konieczność dojechania do odległych miejsc kultury – kina, domu kultury, muzeum, często przerasta to możliwości organizacyjne i finansowe szkoły i uczniów;
- Brak fachowej pomocy dla nauczycieli- odległość od ośrodków doskonalenia nie pozwala na uczestniczenie w stopniu wystarczającym w formach doskonalenia;
- Brak rozwiązań metodycznych do pracy w klasach mało licznych lub zróżnicowanych wiekowo (łączonych) – programów nauczania, planów, podręczników;
- Odstawanie już istniejących programów od rzeczywistości dziecka wiejskiego ;
- Brak fachowej literatury – zbyt skąpa bibliografia, raczej skupia się na teorii i metodach pracy nie dostosowanych do dzisiejszej szkolnej rzeczywistości;



Specyfika pracy w szkołach z obszarów wiejskich- potrzeby i zakres wspomagania

- Postrzeganie szkoły wiejskiej jako słabszej, z niższym poziomem wykształcenia nauczycieli, a klas łączonych jako tych przyczyniających się do tego
- Wysokie koszty kształcenia ucznia w małej szkole
- Uwarunkowania demograficzno –organizacyjne - klasy w szkołach wiejskich są zazwyczaj mało liczne. Widoczny w całej Polsce trend, który najbardziej odczuwa się właśnie na wsi.



Specyfika pracy w szkołach z obszarów wiejskich- potrzeby i zakres wspomagania

Mocne strony małej szkoły:

- Cała szkolna społeczność się zna, co sprzyja integracji społeczności szkolnej; do szkoły chodzą rodzeństwa, kuzynostwa, sąsiedzi;
- W klasie z niewielką ilością uczniów łatwiej indywidualizować pracę ;
- Grono pedagogiczne składa się zazwyczaj z kilku osób, co sprzyja współpracy i podejmowaniu wspólnych działań międzyprzedmiotowych, ale i międzyklasowych, także tych angażujących całą społeczność szkolną (oba etapy edukacyjne)
- W małej szkole łatwiej wprowadzać zmiany organizacyjne i zmiany w zarządzaniu;



Specyfika pracy w szkołach z obszarów wiejskich- potrzeby i zakres wspomagania

Szkoła jest postrzegana jako „własność” wsi – niejednokrotnie mieszkańcy ją budowali i oddali miejsce pod jej budowę – utożsamiają się z nią, przyjmują z życzliwością jej działania



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Uwarunkowania geograficzno- przyrodnicze

- swoista łatwość pokazania uczniom rzeczywistości, wyjście poza mury szkoły
- możliwość przeprowadzania zajęć w terenie – często w bezpośrednim otoczeniu szkoły płynie rzeka, jest łąka, las, gospodarstwo...
- wykorzystanie pomników przyrody, do których łatwiej dotrzeć, są blisko szkoły i domu dzieci
- możliwość organizowania wycieczek po okolicy,
- łatwość organizowania zajęć projektowych, różnego rodzaju ścieżek edukacyjnych, podchodów, zajęć ruchowych,
- łatwość zorganizowania dni sportu, ogniska...
-



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Uwarunkowania regionalno historyczne

- Zabytki historyczne (budownictwo sakralne, świeckie)
- Możliwość zajęć na terenie zabytków
- Łatwość wykorzystania tradycji w edukacji np. regionalnej (gwara, tradycje i zwyczaje, strój regionalny, muzyka, taniec...)
- ...



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Zasoby ludzkie

- Starsze pokolenie mieszkańców – Babcie i Dziadkowie to miejscowi „nauczyciele” ginących zawodów, służący chętnie (czują się potrzebni) wiedzą i umiejętnościami młodemu pokoleniu (dzieci, niejako zmuszone są do rozmów ze starszym pokoleniem, uczą się szacunku ...)
- Ci sami to eksperci od tego, jak „dawniej bywało”, znający historię i tradycje, powiązania z historią kraju, chętnie dzielą się swoimi doświadczeniami;
- Miejskowe instytucje i organizacje społeczne, z którymi współpraca wzbogaca ofertę szkolną – możliwość zapraszania do szkoły lub wizyt w Remizie OSP, w sklepie u znajomej pani, u Sołtysa wsi, wspólne dbanie o las wraz z Wiejską Wspólnotą Leśną ;



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Zasoby ludzkie

- Integrowanie się społeczności szkolnej z lokalną przy okazji świąt okolicznościowych (Dzień Babci i Dziadka, Dzień Matki), Festynów Rodzinnych, często dzieci angażują całe rodziny do wspólnych przedsięwzięć (rodzinne konkursy, występy teatralne,)
- Łatwość promocji szkoły organizującej swoje życie wsi – Jasełka, dni otwarte szkoły, uroczystości
- Uczestniczenie szkoły w życiu wsi – uświetnianie np. odpustów parafialnych i imprez organizowanych przez inne instytucje – wpływ szkoły na życie wsi
- Organizowanie innych – grupa teatralna, zespół regionalny, drużyna harcerska, wspólne uczenie się dorosłych i dzieci wzajemnie od siebie



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Formy organizacyjne szkoły wiejskiej

Szkoły prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego:

- Szkoły z klasami 1-6 oraz z oddziałem przedszkolnym (czasem z przedszkolem) – szkoły pełne, z podstawowym stopniem organizacji;
- Szkoły z klasami 1-3 z oddziałem przedszkolnym, czyli szkoły filialne z niepełnym stopniem organizacji;



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Formy organizacyjne szkoły wiejskiej

Szkoły prowadzone przez podmioty inne niż jednostki samorządu terytorialnego (stowarzyszenia, fundacje, osoby fizyczne):

- Szkoły niepubliczne utworzone na bazie zlikwidowanych publicznych szkół
- Szkoły publiczne przekazane przez jst do prowadzenia.
- Finansowanie i stopnie organizacji wszystkich tych szkół najczęściej powoduje, że szkoła pracuje w systemie klas łączonych. Łączenia obejmują poszczególne przedmioty w całości lub w części, dotyczą najczęściej dwóch klas, ale zdarza się, że łączy się także trzy klasy (są tam czasem nawet cztery roczniki uczniów!!).



Potrzeby i zakres wspomagania szkół wiejskich

PAŃSTWO

- Zmiana w sposobie finansowania małej szkoły wiejskiej – potrzeba zrewidowania nakładów na takie placówki; od 1 stycznia br. Obowiązuje inny, korzystniejszy sposób finansowania małych szkół – na każde dziecko w szkole do 70 uczniów subwencja wzrasta o 1100 zł rocznie. Jednak – mimo wyraźnych intencji MEN, że kwota ta ma trafić do takiej szkoły- brak wskazań w ustawie oświatowej, iż jst musi te kwoty przeznaczyć do takiej szkoły. W efekcie zmniejszą się wydatki gminy na oświatę, bo ogólna subwencja wzrośnie, a docelowo szkoła mała nie uzyska wiele.
- Zmiana w ustawodawstwie – brak jakichkolwiek ramowych planów nauczania dla szkół małych, z klasami łącznymi .
- Zmiana w prawie pozwalająca na daleko idące zmiany organizacyjne pracy i zarządzania w małych szkołach- chodzi o możliwość odejścia od sztywnych ram planów organizacyjnych, druków szkolnych (w dziennikach nie ma możliwości zapisów realizacji projektów, blokowania treści i innych innowacyjnych metod pracy skutecznych w przypadku klas łączonych).



Potrzeby i zakres wspomagania szkół wiejskich

SAMORZĄD LOKALNY/ ORGAN PROWADZĄCY

- Zmiana w sposobie przygotowywania „wytycznych” dla dyrektorów opracowujących arkusz organizacyjny szkoły – danie możliwości manewrowania, decydowania o ilości i jakości łączów, nie narzucanie przez organ prowadzący sztywnych ram
- Zmiana w postrzeganiu małej szkoły – nie jak zła konieczności, dostrzeżenie potencjału małej szkoły i jej roli w społeczności – należałoby tworzyć na bazie małych szkół miejsca życia wsi – z biblioteką, przedszkolem, świetlicą ... (w ostatnim liście MEN do samorządów pada deklaracja dofinansowania takich ze środków unijnych)



Potrzeby i zakres wspomagania szkół wiejskich

KURATORIUM OŚWIATY

- Zmiany w podejściu do małych wiejskich szkół - lekceważącym, wręcz wstydlwym, co powoduje w ogóle nie zauważanie takich placówek
- Zmiany w sposobie ewaluowania pracy takiej szkoły , w nadzorze pedagogicznym ;



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Potrzeby i zakres wspomagania szkół wiejskich

OŚRODEK DOSKONALENIA NAUCZYCIELI/ UCZELNIE WYŻSZE

- Zmiany w sposobach i treściach kształcenia nauczycieli - w ofercie wyższych szkół kształcących nauczycieli NIE MA ŻADNYCH TREŚCI zajmujących się metodyką pracy w klasach łączonych – zróżnicowanych wiekowo, w efekcie czego młodzi nauczyciele nie mają pojęcia o istnieniu takich.
- Zmiany w ofercie form doskonalenia :
- Potrzeba studiów podyplomowych lub kursów kwalifikacyjno – doskonalących z zakresu pracy w klasach łączonych (metody i formy pracy, tworzenie programów nauczania, planów pracy,
- Brak programów nauczania dla klas łączonych
- Brak podręczników dostosowanych do klas łączonych
- Brak publikacji i opracowań metodycznych dla nauczycieli uczących w klasach łączonych
- Brak promocji działań małych szkół – dobrych praktyk z zakresu organizacji pracy w małej szkole, szczególnie z klasami łączonymi, zarządzania w małych szkołach
- Brak wielu specjalistów od praktycznej pracy w klasach łączonych



Potrzeby i zakres wspomagania szkół wiejskich

POTRZEBY ZMIAN TAKŻE W :

- Dyrektorach małych szkół - zbyt często ulegają organom prowadzącym w regulowaniu co i ile ma być łączone, o tym organy prowadzące i nie przyjmują argumentów dyrektorskich, którzy bojąc się o ... ulegają. Dyrektorzy muszą także zrozumieć, że zmiany organizacyjne w szkole są nieuniknione dla lepszego zarządzania i przede wszystkim, by szkoła pełniła swoją podstawową funkcję. Dyrektorzy powinni także umiejętnie prowadzić politykę kadrową; pilnować, aby placówka zatrudniała osoby z kilkoma kwalifikacjami- jest ułatwienie organizacyjne, poza tym tacy nauczyciele są w szkole na pełnym etacie, co z kolei przekłada się na ich utożsamianie się ze szkołą.
- Samych nauczycielach - którym wydaje się, że raz dana im praca się im należy i utyskują na dyrektorów podburzając niejednokrotnie rodziców. Nauczyciele powinni jednak dostrzec dobrodziejstwo w postaci możliwości wprowadzania zmian do programów nauczania lub nawet do samodzielnego ich opracowywania; uważają pracę w klasach łączonych za swoisty dopust boży, co w efekcie prowadzi do frustracji i rutyny.





**Wszystkie zdjęcia w prezentacji przedstawiają pracę Szkoły Podstawowej im. Świętej Elżbiety
Węgierskiej w Trybszu**



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

